

Živočichové na českých poštovních známkách

Ludmila Krupková, Andrej Funk

Česká známková tvorba patří k jedněm z nejlepších na světě — české (dříve i československé) známky pravidelně získávají mezinárodní ocenění. Příčin tohoto úspěchu je více — špičkoví autoři návrhů a rytci (již od počátku se na návrzích podíleli naši nejlepší malíři a grafikové — A. Mucha, M. Švabinský, K. Svoboda aj.), tradiční, na první pohled zastaralý způsob tisku a v neposlední řadě i výběr námětů. ČR dnes patří mezi několik málo zemí, které používají k tisku známek technologii rotačního ocelotisku nebo ocelotisku z plochy. Většina zemí již přešla na tisk známek pomocí digitálních technologií. Ocelotisk je technicky velmi složitý, ale umělecky nejnepohodlnější způsob výroby poštovních cenin, což dokazuje i příležitostný aršík letošního emisního plánu — Papoušci. Tento aršík patří do sekce Chovatelství, stejně jako aršík s akvarijními rybami, který byl vydán v r. 2003 (viz obr.). Oba aršíky mají mezi filatelisty i své odpůrcy — jde o způsob zpracování námětů, které může působit až příliš efektně. Zobrazené druhy však byly zpracovány velmi realisticky a lze bez problému určit i ty, které nejsou doplněny českými a latinskými názvy. Přinášíme několik informací k druhům, které se staly námětem nového aršíku Papoušci.

Andulka vlnkovaná (*Melopsittacus undulatus*, a) obývá vnitřní oblasti Austrálie, kde je nejhojnějším druhem papouška. Dorůstá celkové délky 17–20 cm při hmotnosti 26–29 g. Mimo období hnízdění kočuje ve stotisícových hejnech za potravou a vodou. V období sucha se může v napajedlech utopit až několik milionů andulek, když se na sebe tlačí v početných hejnech ve snaze dostat se k vodě. Hnízdí v období dešťů, kdy jsou schopny vyvést mláďata opakova-

ně v krátkém čase za sebou a obnovit tak početní stavy a ztráty z období sucha. Ve snůšce mají 4–8 vajec, inkubační doba je 17–18 dní. Dospívají už ve stáří 3 měsíců. Divoké andulky jsou pouze zeleně zbarvené, ale v chovech bylo vyšlechtěno mnoho jiných barevných forem. Pro svou nenáročnost patří mezi nejčastěji chované ptáky. V chovu se dožívají až 18 let.

Lori mnohobarvý (*Trichoglossus haematus*, b) se vyskytuje v lesích, ale i parcích a zahradách měst ve východní a severní Austrálii, v Tasmánii a na ostrovech od Jávy po Novou Kaledonii a Nové Hebridy. Dorůstá 25–32 cm s hmotností 75–160 g. Loriové mají jazyk se štetcovitými papilami, pomocí nichž mohou vybírat nektar a pyl z květů i olizovat šťávu z měkkých plodů.

Papoušek škraboškový (*Agapornis personatus*, c) obývá náhorní plošiny (v nadmořské výšce 1 100–2 200 m) v Keni a v severovýchodní Tanzanii s travnatými savanami a řídkými porosty stromů (např. akácie, baobaby). Je to malý druh (13–15 cm), ale s krátkým ocasem a s hmotností až 49 až 56 g. Žije v malých koloniích o několika párech. Hnízdí hlavně v dutinách stromů, ale i v děrách lidských staveb na okrajích osad. Samice hnízdní dutinu zcela vyplní tenkými větvičkami a proužky kůry. Na vejcích (ve snůšce 3–8) sedí samice sama, samec ji krmí. Inkubační doba je 21–23 dní. Chovatelsky je to oblíbený a odolný druh, mohou-li přenocovat v budkách, snesou ve voliére i několikastupňový mráz.

Alexandr malý (*Psittacula krameri*, d) má mezi papoušky nejrozsáhlejší rozšíření od střední a východní Afriky, přes Arabský poloostrov, až po jižní a jihovýchodní Asii. Žije v lesích, stromových savanách, ale i v zahradách a parcích měst. Úspěšně byl vysazen v některých dalších asijských zemích (např. Japonsko), ale i v USA a v Evropě (několik set párů hnízdí např. ve Velké Británii). Jde o středně velkého papouška s délkou 37–43 cm a hmotností 95–140 g. Může tvořit až několikatisícová hejna, hnízdí v koloniích v dutinách stromů, šterbinách zdí či pod střechami budov. V sezení na vejcích (3–6) se střídají samice se samcem, inkubační doba je 22–24 dní. Byl zřejmě prvním druhem papouška chovaným v Evropě. Má velkou schopnost napodobování hlasů a zvuků, někteří jedinci se mohou naučit napodobovat až několik desítek slov.

Příležitostný poštovní aršík Papoušci vyšel 8. 9. 2004. Jde o soutisk 4 známek a 4 kuponů různých velikostí. Podle výtvarného návrhu Libuše a Jaromíra Knotkových vyryl Martin Srb. Jde o dvoubarevný ocelotisk v černé a světle hnědé barvě kombinovaný vícebarevným ofsetem

Alexandr velký (*Psittacula eupatria*, e) žije v lesích, na plantážích, v městských zahradách i podél zavlažovacích kanálů v pouštích od Pákistánu a východního Afghánistánu přes Indii až po jihovýchodní Asii. S délkou 50–62 cm a hmotností 200–260 g patří mezi větší druhy asijských papoušků.

Alexandr rudohlavý (*Psittacula cyanocephala*, f) je menší (33–37 cm, 56–85 g) a obývá nížinné až podhorské lesy v Indii a na Srí Lance.

Ara zelenokřídlý (*Ara chloroptera*, g) je rozšířen od Panamy až po Paraguay. Patří mezi největší druhy papoušků, dorůstá 90–95 cm (1–1,7 kg).

Ara arakanga (*Ara macao*, h) obývá nížinné deštné i suché lesy v rozsáhlém areálu od jižního Mexika až po Brazílii. V době hnízdění žije v párech, hnízdí v dutinách stromů i v děrách písčitéch břehů řek. V době mimo hnízdění se sdružuje do hejn

Aršík Akvarijní rybičky byl vydán 10. 9. 2003, autoři námětu i rytec (včetně způsobu tisku) jsou totožní s autory aršíku Papoušci. Námět je koncipován jako akvárium s vodními rostlinami a ryby jsou rozmístěny podle nik, které v umělém prostředí většinou zaujmají

až kolem 100 jedinců. Dosahuje délky 84 až 89 cm a hmotnosti 1–1,2 kg.

Kakadu arový (*Probosciger aterrimus*, ch) obývá tropické deštné lesy v severovýchodní Austrálii, na Nové Guineji a okolních ostrovech. S délkou 55–69 cm a hmotností 0,5–1 kg patří mezi největší australské druhy papoušků. Má ze všech papoušků světa největší zobák schopný rozlousknout tvrdá semena a na špičce jazyka má jamku sloužící k vybírání jader z plodů.

Kakadu žlutočelatý (*Cacatua galerita*, i) z lesů, polí i pastvin severní a východní Austrálie a Nové Guineje dorůstá 45–55 cm a 0,8–0,9 kg. U tohoto druhu byl doložen nejvyšší věrohodně prokázaný věk mezi ptáky — přes 80 let.

